

Warszawa, 3 sierpnia 2022 r.

Sz. P.

Prof. Przemysław Czarnek

Minister Edukacji i Nauki

Odpowiedz na list członków Rady Doskonałości Naukowej reprezentujących dyscyplinę „Nauki o Polityce i Administracji” z dnia 5 lipca 2022 roku.

Jako inicjatorzy wniosku na rzecz wyodrębnienia dyscypliny „nauka o stosunkach międzynarodowych” przedłożonego Panu Ministrowi w imieniu Polskiego Towarzystwa Studiów Międzynarodowych w dniu 20 sierpnia 2021 roku (załącznik nr 1) przedstawiamy nasze stanowisko w sprawie opinii na ten temat Podzespołu Nauk o Polityce i Administracji Zespołu Nauk Społecznych Rady Doskonałości Naukowej z dnia 5 lipca 2022 roku.

Chcielibyśmy podkreślić, że wniosek o utworzenie nowej dyscypliny został podpisany przez 14 samodzielnych badaczy stosunków międzynarodowych reprezentujących 7 uniwersytetów i 1 ośrodek badawczy. Byli wśród nich m.in.: Przewodniczący Polskiego Towarzystwa Studiów Międzynarodowych, Dziekan Wydziału Studiów Międzynarodowych i Politologicznych, dwóch Dyrektorów Instytutów oraz kierownicy Katedr i Zakładów. Listy poparcia dla utworzenia dyscypliny zostały podpisane przez ponad 40 sygnatariuszy reprezentujących 11 uczelni i 5 ośrodków badawczych (zob. załącznik nr 1, nr 2, nr 3).

W piśmie trzech członków Podzespołu z których wszyscy są politologami, zawartych jest wiele nieprawdziwych informacji na temat badań stosunków międzynarodowych i kwestii związanych z utworzeniem nowej dyscypliny.

Jako sygnatariusze wniosku o utworzenie dyscypliny nauka o stosunkach międzynarodowych argumentujemy, że pozytywna decyzja w tym względzie nie pociągnie za sobą potrzeby tworzenia nowych wydziałów i instytutów. Obecnie w ramach Wydziału Nauk Politycznych i Studiów Międzynarodowych UW funkcjonują dwie dyscypliny (nauki o polityce i administracji oraz nauka o bezpieczeństwie). Ustanowienie w ostatnim czasie na wielu uczelniach w Polsce dyscypliny „nauka o bezpieczeństwie” nie spowodowało jakichkolwiek problemów organizacyjnych. Praktyka dowodzi, że obecnie w ramach Wydziałów są zatrudnieni samodzielni pracownicy naukowcy reprezentujący różne dyscypliny. Taki pluralizm ma miejsce na przykład w ramach Wydziału Studiów Międzynarodowych i Politycznych UJ.

Z baz danych można dowiedzieć się, że liczba samodzielnych pracowników naukowych deklarujących się jako badacze stosunków międzynarodowych umożliwia powołanie rad dyscypliny stosunków międzynarodowych w większości uniwersytetów. Rozwój i funkcjonowanie nowej dyscypliny w oparciu o mniejszą liczbę samodzielnych pracowników sprzyjać będzie lepszej jakości badań, co potwierdza przypadek nauki o bezpieczeństwie, która w ostatniej ewaluacji uzyskała najwyższe oceny. Co więcej, nawet brak rady dyscypliny nie oznacza, że dana dyscyplina nie podlega ewaluacji (przypadek UJ; brak Rady Dyscypliny Bezpieczeństwa; mimo to dyscyplina ta dostała najwyższą ocenę parametryczną w ewaluacji za lata 2017-2021). Ten oraz przykłady oceny parametrycznej bezpieczeństwa w innych jednostkach (np. UW) potwierdzają tylko argumenty, że w przypadku mniejszych dyscyplin mamy do czynienia z większą efektywnością kontroli jakości i sprzyjającymi warunkami do rozwoju dyscypliny.

W opinii Podzespołu z 5 lipca br. pisze się o rzekomej marginalizacji nauk humanistycznych i społecznych na Zachodzie. Wedle raportów UNESCO dominuje tendencja do specjalizacji połączona z wielo- i inter- dyscyplinarną współpracą różnych dyscyplin. Podobny charakter mają nieprawdziwe uwagi o ośrodkach badawczych. Przypominamy, że pod wnioskiem o utworzeniu dyscypliny podpisały się liczne polskie „think-tanki” w tym tak wpływowe jak Ośrodek Studiów Wschodnich z Warszawy i Instytut Europy Środkowej z Lublina. Kryteria merytoryczne związane z zapewnieniem kompetencji badawczej były motywem ich poparcia dla przedkładanego wniosku o utworzenie nowej dyscypliny.

Trzy kwestie poruszone w liście Podzespołu Rady Dyscypliny budzą szczególnie nasz sprzeciw.

Po pierwsze, mówi się, że badania stosunków międzynarodowych są realizowane w ramach: International Political Science Association (IPSA) czy European Consortium for Political Research (ECPR). To oczywista nieprawda, ponieważ już w 1959 roku powstało w USA najbardziej wpływowe towarzystwo studiów międzynarodowych – International Studies Association (ISA). Przykładem dyscyplinarnej emancypacji jest powstanie w 2012 roku European International Studies Association (EISA), które wyłoniło z ECPR oraz Central and East European International Studies Association – CEEISA. W 2002 roku powstało World International Studies Conference – WISC, które jest federacją kilkudziesięciu krajowych Towarzystw badań stosunków międzynarodowych z całego świata, w tym również Polskiego Towarzystwa Studiów Międzynarodowych. Są to prężnie działające towarzystwa międzynarodowe, wokół których identyfikują się badacze stosunków międzynarodowych z całego świata. W Europie najbardziej wpływowym krajowym stowarzyszeniem jest British International Studies Association, którego filozofia działania opiera się na dyscyplinarnej odrębności stosunków międzynarodowych. To z jego inicjatywy wydano w 2010 roku „Handbook of International Relations” red: W. Carlsnaes, T. Risse, B. Simmons, Oxford 2010. Publikacja ta wyznacza międzynarodowe standardy dyskursu o dyscyplinarnej odrębności „nauki o stosunkach międzynarodowych”. Jest on

realizowany przez liczne czasopisma naukowe o metodologicznym profilu jak np. o tak unikalnym tytule jak: „International Studies in the Philosophy of Science”.

Po drugie, na stronie 3 (pierwszy akapit) listu Podzespołu, zawarto nieprawdziwe informacje o teoriach stosunków międzynarodowych. Szkoda, że sygnatariusze nie odwołali się do wydanej w naszym kraju klasycznej pracy autorów amerykańskich R. Jackson i G. Sorensen „Wprowadzenie do stosunków międzynarodowych”, Wyd. UJ, 2012, w której jest zawarty pozytywny wykład o dyscyplinie, jej przedmiocie badania oraz teoriach. Zawarte w nim treści merytoryczne powinny być podstawą dialogu naukowego o dyscyplinarnej odrębności stosunków międzynarodowych z przedstawicielami innych dyscyplin, nauk politycznych i administracji nie wyłączając.

Po trzecie, nie prawdziwa jest informacja, że Wydział Studiów Międzynarodowych i Politycznych Uniwersytetu Jagiellońskiego jest przeciw utworzeniu nowej dyscypliny. Należy jednoznacznie podkreślić, że Wydział ten nie zajął w tej sprawie stanowiska. Jednocześnie wśród listów poparcia dla nowej dyscypliny przedłożonych Panu Ministrowi jest ten autorstwa Profesora Adama Jelonka Dyrektora Instytutu Bliskiego i Dalekiego Wschodu, wchodzącego w skład krakowskiego Wydziału.

Analiza treści listu Podzespołu dowodzi, że jego autorzy nie uwzględniają dorobku polskich badaczy związanego z rozwojem nauki o stosunkach międzynarodowych. Już 1947 roku Ludwik Erlich, nawiązując do badań przed II wojną światową, opublikował dzieło pt. „Wstęp do nauki o stosunkach międzynarodowych”. Współcześnie w Polsce opublikowano monografię, która wyznacza standardy metodologii badań stosunków międzynarodowych autorstwa A. Gałganka, „Filozofia nauki o stosunkach międzynarodowych. Ontologia. Epistemologia. Metodologia”, Kraków 2021. To dzieło, które nie ma swojego odpowiednika w innych dyscyplinach nauk społecznych, w tym również nauk o polityce i administracji. W debacie o „nauce o stosunkach międzynarodowych” jako dyscyplinie przypomnieć należy, że została ona ustanowiona w 1919 roku na podstawie decyzji Ligi Narodów, a jej misję określono jako badanie i nauczanie na rzecz wzajemnego zrozumienia narodów celem zapewnienia międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa. Tego faktu o wymiarze historycznym nie sposób pominąć, ponieważ dyscyplinie tej przypisano ważną misję jako nauki stosowanej, misji która jest również dzisiaj aktualna.

Współcześnie trzy publikacje o międzynarodowym zasięgu ukazują ponad 100-letnią tradycję formowania się tej dyscypliny, legitymizując jej istnienie. Są to:

1. A. Acharya, B. Buzan, „The Making of Global International Relations: Origins and Evolution of IR at its Centenary”, Cambridge 2019;
2. S. L. Dyvik i inni, „What’s the Point of International Relations?”, Routledge 2017;
3. J. Stockmann, „The Architects of International Relations. Building a Discipline. Designing the World, 1914-1940”, Cambridge 2022.

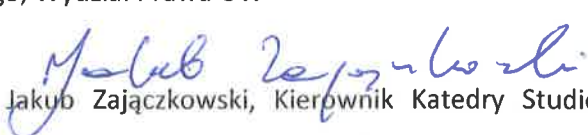
Powyższe argumenty dowodzą, że osiągnięty przez badaczy krajowych i zagranicznych konsensus odnośnie do przedmiotu stosunków międzynarodowych, opracowanych narzędzi badawczych w postaci teorii oraz metodologii ich badań jest podstawą formułowania jednoznacznych kryteriów oceny prac badawczych i awansów naukowych w nowej dyscyplinie „nauka o stosunkach międzynarodowych”.

W liście przedstawicieli Podzespołu Rady opacznie przedstawiono także kwestię kształcenia na kierunku „stosunki międzynarodowe”, który jest realizowany w ramach Wydziałów Nauk Politycznych. Fakty są takie, że na ten kierunek na poziomie licencjackim i magisterskim aplikuje 5-8 razy więcej kandydatów niż na kierunek nauka o polityce przy podobnych limitach przyjęć. W Szkole Doktorskiej na UW w dyscyplinie nauki o polityce i administracji dwie trzecie zaakceptowanych kandydatów przedkłada tematy związane ze stosunkami międzynarodowymi. Kierunek „stosunki międzynarodowe” w języku angielskim na wszystkich trzech poziomach jest najczęściej wybierany przez studentów zagranicznych spośród wszystkich kierunków nauk społecznych i humanistycznych. Dane te wskazują jak wielkie jest zapotrzebowanie i zainteresowanie studiowaniem stosunków międzynarodowych - co implikuje potrzebę samodzielnego rozwoju dyscypliny.

Mając na uwadze powyższe fakty prosimy Pana Ministra o utrzymanie w mocy decyzji zawartych w projekcie rozporządzenia o utworzeniu dyscypliny „nauka o stosunkach międzynarodowych” z dnia 24 czerwca 2022 roku.

Prof. dr. hab. Edward Halizak, Przewodniczący PTSM, UW

Dr. hab. Prof. ucz, Karol Karski, Kierownik Katedry Prawa Międzynarodowego, Wydział Prawa UW

Dr. hab. Jakub Zajackowski, Kierownik Katedry Studiów Regionalnych i Globalnych Wydział Nauk Politycznych i Studiów Międzynarodowych, UW

Załączniki:

1. Pismo z dnia 20 sierpnia 2021 r. (wniosek o utworzenie dyscypliny „nauka o stosunkach międzynarodowych);
2. Pismo wysłane przez wnioskodawców w trakcie publicznych konsultacji nad projektem rozporządzenia z dnia 5 lipca 2022 r.;
3. Lista osób popierających inicjatywę powołania dyscypliny „nauka o stosunkach międzynarodowych” (które wysłały do Ministra Edukacji i Nauki listy wspierające inicjatywę) z dnia 5 lipca 2022 r.